

ISSN 2591-1201

LETNIK 10 • 2026 • ŠTEVILKA 1

D i l e m e

Razprave o vprašanjih sodobne slovenske zgodovine

Dileme

Razprave o vprašanjih sodobne slovenske zgodovine

Dileme

Review of Slovene Contemporary History

Izdajatelj in založnik /Published by

Študijski center za narodno spravo

Naslov uredništva /Address of the editorial board

Tivolska 42, 1000 Ljubljana, Slovenija

Odgovorni urednik /Managing editor

dr. Tomaž Ivešić (Slovenija)

Glavni urednik /Editor-in-chief

dr. Renato Podbersič (Slovenija)

Tehnična urednica /Technical editor

Petra Grabrovec (Slovenija)

Uredniški odbor /Editorial board

dr. Matic Batič (Slovenija), dr. Jakub Beneš (Združeno kraljestvo), dr. Pavlina Bobič (Slovenija), dr. Lucia Ceci (Italija), dr. Bojan Dimitrijević (Srbija), dr. Tamara Griesser Pečar (Avstrija), dr. Damjan Hančič (Slovenija), dr. Adam Hudek (Slovaška), dr. David Hazemali (Slovenija), dr. Marica Karakaš Obradov (Hrvaška), dr. Tomaž Kladnik (Slovenija), dr. Peter Lieb (Nemčija), dr. Jože Možina (Slovenija), dr. Oskar Mulej (Avstrija), dr. Jelka Piškurić (Slovenija)

Spletni naslov /Website

<https://www.scnr.si/dileme.html>

Članki so recenzirani. Za znanstveno vsebino prispevkov so odgovorni avtorji.

The articles have been peer-reviewed. The authors are solely responsible for the content of their articles.

Redakcija je številke je bila zaključena 20. 5. 2026.

Publikacija izhaja s finančno podporo Javne agencije za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

Lektoriranje in prevod povzetkov

MODUS TOLLENS, Tadej Todorović s.p. in TransLAB, Andraž Banko s.p.

Oblikovanje in prelom

S. B.

Tisk

Itagraf, d. o. o.

Naklada

100 izvodov

Cena te številke

15 €

ISSN 2591-1201

D i l e m e

Razprave o vprašanjih sodobne slovenske zgodovine

D i l e m e

Review of Slovene Contemporary History

LETNIK 10 • 2026 • ŠTEVILKA 1

VSEBINA

Razprave

Rok Filipčič

*Delovanje partizanskih pomorščakov na Slovenskem
v zaključnem letu vojne*

9

Klemen Kocjančič

*From Freedom Fighters to Imperialistic Agents:
Slovenian Members of the French Foreign Legion
during the Second World War and in Post-War Yugoslavia*

33

Domagoj Novosel

Mons. Leopold Rusan i župa Remete 1944. – 1945.

55

Mateja Čoh Kladnik

Sodna represija in obračun s političnimi nasprotniki poleti 1945

77

Jelka Piškurić

*Kazenske ustanove po koncu druge svetovne vojne
in njihova vloga pri pregonu političnih nasprotnikov*

113

Branimir Furlan

*Odvračanje kot iluzija ali uporaben koncept obrambe
majhnih držav? Študija primera osamosvojitve Slovenije*

145

Ob jubileju

Mateja Čoh Kladnik
Ob jubileju dr. Milka Mikole

169

Poročila s konferenc

Mirjam Dujo Jurjevčič in Neža Strajnar
*Oblast, ideologije in manjšine: etnične in verske skupnosti
med Srednjo Evropo in Balkanom (1941–1989)*

175

Recenzije

Renato Podbersič ml.
*Carlo Spartaco Capogreco, I campi di Salò:
Internamento ebraico e Shoah in Italia,
Einaudi Storia, Torino 2025*

177

Jelka Piškurić
*Vida Milošević Arnold, Mojca Šorn,
Ida Leonida Gnidovec in Tanja Velagić(ur.),
Spomini še živijo II, Sophia, Inštitut za
novejšo zgodovino, Ljubljana 2025*

187

R a z p r a v e

1.01 izvirni znanstveni članek
DOI: 10.55692/D.18564.26.6
CC BY-NC-ND 4.0

Branimir Furlan *

Odvračanje kot iluzija ali uporaben koncept obrambe majhnih držav? Študija primera osamosvojitve Slovenije

Izvleček

Prispevek obravnava problematiko udejanjanja koncepta odvrčanja od napada na majhne države v praksi. Avtor na podlagi študije primera slovenske osamosvojitve opozarja na nekatere izzive uspešnega odvrčanja v praksi ter postavlja vprašanje o smiselnosti vztrajanja na konceptu odvrčanja v nacionalno-varnostnih in obrambnih strategijah v okoliščinah, kjer je majhna verjetnost njegovega uspeha. V odgovoru na vprašanje izpostavlja slovenske izkušnje, predvsem iz vojne za Slovenijo, kjer je uporabljena strategija onemogočanja odvrnila agresorja od nadaljevanja vojne. Naučene lekcije so lahko uporabne za spoprijemanje majhnih držav z vojaškimi grožnjami v sodobnem času.

KLJUČNE BESEDE: *osamosvojitve Slovenije, vojaška strategija, odvrčanje, onemogočanje, vojna za Slovenijo*

* Doc. dr. Branimir Furlan, brigadir Slovenske vojske v pokoju, član akademskega zbora Fakultete za državne in evropske študije Nove univerze, branimir.furlan@fds.nova-uni.si, ORCID: 0009-0008-5232-9533.

Abstract

The article discusses the problems of implementing the concept of deterrence against attacks on small countries. Based on a case study of the Slovenian independence process, the author points out some of the challenges of successful deterrence in practice and questions the usefulness of insisting on the concept of deterrence in national security and defence strategies in circumstances where its success is unlikely. In response to this question, he highlights the Slovenian experience, particularly from the war for Slovenia, where the strategy of denial succeeded to deter the aggressor from continuing the war. The lessons learned can be useful for small countries facing military threats in the modern era.

KEYWORDS: *Slovenian independence, military strategy, deterrence, denial, war for Slovenia*

Uvod

Odvračanje je eden od obrambnih konceptov države, ki sledi staromodni modrosti, da je največja veščina vojskovanja doseči tisto, kar želimo, na način, da sploh ne pride do spopada. Pripisujemo jo Sunziju, ki je pravil, da »vešč *strateg premaga sovražnika brez boja*«. ¹ V sodobnem pogledu ga lahko razumemo kot strateški koncept, ki v konvencionalnem smislu preprečuje napad na državo oziroma agresijo z oboroženo silo, v širšem pa gre za preprečevanje različnih sovražnih dejavnosti, ki lahko škodujejo nacionalnim varnostnim interesom in ciljem. Zato ni neobičajno, da je odvrčanje sestavni del mnogih varnostnih, obrambnih in vojaških strategij manjših držav. Pri čemer ne gre le za tradicionalno vojaško držo, temveč za sinhronizirane učinke v različnih domenah (npr. kibernetiski, kopenski, pomorski, vesoljski idr.). ²

Države, ki imajo močne konvencionalne sile, so gospodarsko močne in/ali imajo jedrsko orožje, imajo na voljo zmogljivosti za odvrčanje z grožnjo posledic (odvrčanje zaradi velike škode, ki jo bo utrpel napadalec). Manjše se k odvrčanju zatekajo po načelu onemogočanja oziroma prepričevanja

1 John Minford, *Umetnost vojne* (Ljubljana: Mladinska knjiga, 2009), 76.

2 Miha Plevnik in Pavel Vuk, »Navigating the Uncertainty of the Modern Environment: Multi-Domain Operations for the Defence of Small States,« *European Security* 35, št. 2 (2025): 332, pridobljeno 20. 4. 2026, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09662839.2025.2540955>.

nasprotnika, da ne bo dosegel svojega cilja, ker bo onemogočen v svoji nameri in ne bo mogel nikoli izkoriščati morebitne pridobitve ali pa bo pri tem »cena« večja od morebitne koristi. V Sloveniji je npr. odvracanje omenjeno v Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti (RESNV-2) in temelji na »ustrezni ravni nacionalnih zmogljivosti, aktivnem sodelovanju v kolektivnih ukrepih odvracanja ter uravnoveženju varnostno-obrambnih interesov v okviru Nata, Evropske unije, Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi in Organizacije združenih narodov ter drugih mednarodnih pobud in oblik sodelovanja.«³ Vojaška strategija Republike Slovenije, ki udejanja resolucijo, postavlja na prvo mesto med strateškimi vojaškimi cilji odvracanje z uporabo vojaške moči, »ki bo učinkovito in uspešno povezana in podprta v nacionalno-varnostnem sistemu, Natu in EU«.⁴ Podoben pristop je moč zaslediti tudi v drugih manjših državah zavezništva, kot npr. v Estoniji, ki opredeljuje v Konceptu nacionalne varnosti odvracanje od vojaške agresije kot sestavino vojaške obrambe, pri čemer poudarja uporabo nacionalnih in zavezniških obrambnih zmogljivosti.⁵ Države, ki niso članice obrambnih zavezništev, se pri odvracanju opirajo na lastne zmogljivosti, kot npr. Avstrija, ki v svoji varnostni strategiji med drugim navaja »strategijo preprečevanja in obrambe«.⁶

Opiranje na lastne zmogljivosti postaja vse bolj temeljna determinanta nacionalne obrambe tudi v Natu in zavezništvo za majhne države ni več tako samoumeven dejavnik uspešnega odvracanja. S spremembo varnostne politike ZDA, ki npr. v Strategiji nacionalne obrambe poudarjajo, da morajo zaveznice prevzeti lastno odgovornost za obrambo pred grožnjami, ki ne predstavljajo največjih groženj ameriškim interesom, pri čemer lahko računajo na ključno, vendar omejeno podporo ZDA.⁷ Če zavezništvo ni več

3 *Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije 2019* (Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, 2020), 16, pridobljeno 29. 1. 2026, <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Dokumenti/ReSNV2.pdf>.

4 *Vojaška strategija Republike Slovenije 2024* (Ljubljana, Vlada Republike Slovenije, 2024), 6, pridobljeno 29. 1. 2026, https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Dokumenti/VS_10n_sprejeta_24_4_2024.pdf.

5 *National Security Concept of Estonia* (2023), 13, pridobljeno 29. 1. 2026, https://kaitseministeerium.ee/sites/default/files/documents/2026-04/eesti_julgeolekupolitika_alused_eng_22.02.2023.pdf.

6 »Austrian Security Strategy 2024,« Federal Ministry European and International Affairs Republic of Austria, 24, pridobljeno 29. 1. 2026, <https://www.bmeia.gv.at/en/european-foreign-policy/security-policy/>.

7 *U.S. National Defence Strategy 2026* (Washington DC: Secretary of War, 2026), 18–19, pridobljeno 29. 1. 2026, <https://media.defense.gov/2026/Jan/23/2003864773/-1/-1/o/2026-NATIONAL-DEFENSE-STRATEGY.PDF>.

verodostojen dejavnik odvracanja, pomeni, da se v manjših državah lahko poraja vprašanje, ali je strateško odvracanje od vojaških groženj in agresije sploh možno oziroma smiselno.

Z vprašanjem smiselnosti uporabe koncepta odvracanja kot koncepta strategije⁸ je povezano vprašanje njegove uspešnosti. Kako vemo, da deluje in izpolnjuje svoj namen? Ker odvracanje deluje v kognitivni domeni, je težko ugotavljati, ali sporočila, ki jih posredujejo odvracalna (obrambna) drža in aktivnosti, vzpostavljajo na nasprotni strani spoznanje o tem, da uporaba vojaške sile ni smiselna. Pomeni, da je možni agresor spoznal, da svojih ciljev ne more doseči ali bo zanje plačal preveliko ceno, kar sta temeljni sporočili strategije odvracanja. Nekateri menijo, da je v zgodovini najboljši primer odvracanja t. i. hladna vojna, ker v njenem času ni prišlo do jedrskega spopada oziroma je bilo jedrsko odvracanje uspešno. Prav tako ni prišlo do konvencionalnega vojaškega spopada med zahodnim in vzhodnim blokom. Izostanek spopadov sicer lahko potrjuje tezo o uspešnem odvracanju, vendar bi moralo biti pri tem dokazano tudi, da so obstajali načrti o agresiji. Za omenjena primera do sedaj še nihče ni dokazal obstoja takšnih načrtov.⁹

Namen tega prispevka je predstaviti udejanjanje koncepta odvracanja v praksi v času slovenske osamosvojitve. Cilj je odgovoriti na vprašanje, ali je koncept odvracanja za majhne države uporaben oz. ali gre morda le za iluzijo oziroma votel koncept v nacionalnih varnostnih in obrambnih strategijah.¹⁰ Kako odvrniti vojaško posredovanje oziroma agresijo na Slovenijo in ali je odvracanje uspešno, sta bili možni vprašanji strategov v času osamosvojitve Slovenije v letih 1990 in 1991. Zapisov in izjav o konceptu odvracanja

8 Morda najboljše izhodišče za konceptualno razumevanje strategije predstavlja teorija Arthurja Lykkeja, ki govori o produktu ciljev, načinov in sredstev oziroma odnosu med cilji, načini in sredstvi. Na podlagi tega pristopa lahko vojaško strategijo definiramo kot načrt, ki predstavlja, kako se vojaška sredstva in koncepti (njihove) uporabe uporabljajo za doseganje vojaških ciljev. Glejte: Pavel Vuk, »Definiranje konceptov na primeru vojaške strategije,« *Sodobni vojaški izzivi* 20, št. 4 (2018): 64, 67.

9 Podobno meni Mueller glede jedrskega odvracanja. Opozarja na zmotno pripisovanje njenega pomena in se sklicuje na Mastnyja, ki je ugotovil, da je bilo jedrsko odvracanje »*irrelevantno glede odvracanja od velike vojne, za katero sovražnik niti ni imel namere, da jo sproži*«. Glejte: John Mueller, »Nuclear Weapons Don't Matter. But Nuclear Hysteria Does,« *Foreign Affairs* 97, št. 6 (2018): 1–3.

10 V splošnem lahko razumemo strategijo kot »*tehtanje ciljev, konceptov in virov znotraj sprejemljivih meja tveganja z namenom, da bi prišli do najboljših mogočih rezultatov in rešitev*«. Glejte: Pavel Vuk, »Teoretični vidiki odnosa med strategijo in obrambnim planiranjem na varnostno-obrambnem in vojaškem področju,« *Sodobni vojaški izzivi* 18, št. 1 (2016): 18.

v virih in literaturi sicer ni in o njem sklepamo posredno na podlagi političnih, obrambnih in drugih aktivnosti. Podlaga za iskanje odgovorov na zastavljena vprašanja je raziskava, objavljena v monografiji *Vojaška strategija osamosvojitve Slovenije*,¹¹ v kateri avtor med drugim dokazuje uporabo koncepta odvracanja v času osamosvajanja Slovenije in obrambe njene samostojnosti. Gre za študijo primera, ki izhaja iz raziskave o tedanji vojaški strategiji. Avtor je na podlagi analize dejanj in aktivnosti ter pričevanj udeležencev osamosvajanja in vojne za Slovenijo s pomočjo induktivnega pristopa opredelil značilnosti vojaške strategije, ki je imela dvojen namen: (1) zaščititi proces osamosvojitve ter (2) zagotoviti suverenost, samostojnost in neodvisnost Slovenije.¹² Naučene lekcije so lahko eden od virov za razmislek o konceptu odvracanja za sodobne stratege, ki snujejo strategije za zagotavljanje nacionalne varnosti v spremenjenih geopolitičnih in varnostnih okoliščinah, kjer je uporaba vojaške sile vse bolj običajno orodje za doseganje nacionalnih ciljev, ko razpada mednarodni varnostni sistem in dosedanja varnostni mehanizmi ne delujejo, ko postaja težnja po razširitvi nacionalnega teritorija vse bolj legitimna notranjepolitična realnost in se na obrambna zaveznitva ni moč več zanašati.

Teoretična izhodišča

Bartholomees pravi, da je odvracanje na splošno preprečevanje sovražne dejavnosti s pomočjo ustvarjanja strahu pred posledicami, pri čemer gre za grožnjo s kaznijo ali onemogočanje doseganja ciljev. Poudarja, da je ključno, da mora biti ena stran prepričana, da ima druga na voljo potrebne zmogljivosti in jih je tudi pripravljena uporabiti.¹³ Lupovici v razlagi pogojev, ki morajo biti izpolnjeni za uspešno odvracanje, navaja tri pogoje: (1) zmogljivosti branilca, (2) verodostojnost grožnje in (3) posredovanje sporočila o grožnji izzivalcu. Prvi pogoj je izpolnjen, ko izzivalec prepozna, kakšna je »cena«, ki jo bo moral »plačati«. Drugi pogoj je izpolnjen, ko obstaja nedvoumna volja, da se bodo zmogljivosti uporabile oziroma bo grožnja uresničena. Psihološki pristop k teoriji odvracanja ponuja sklep, da je tretji pogoj za odvracanje naj-

11 Branimir Furlan, *Vojaška strategija osamosvojitve Slovenije* (Ljubljana: Defensor, 2023).

12 Ibid., 36.

13 Boon J. Bartholomees, *U. S. Army War College Guide to National Security Issues Vol. I* (Carlisle, PA: U. S. Army War College, 2012), 36.

pomembnejši. Izpolnjen je, ko izzivalec prepozna prejšnja pogoja kot dejstvo.¹⁴

Natova definicija govori o odvracanju s stališča vojaške moči, ko navaja, da gre za »*prepričevanje potencialnega agresorja, da bi negativni rezultati nasilja ali oboroženega spopada prevladali nad potencialnimi pridobitvami. Zato so potrebne verodostojne vojaške zmogljivosti in strategija z jasno izraženo politično voljo za delovanje.*«¹⁵ V bistvu je odvracanje vgrajeno že v Severnoatlantski pogodbi v 5. členu, ki govori, da je napad na eno članico napad na vse članice Nata, in tako vzpostavlja okoliščine, ki bi morda odvrnile napadalca od napada na neko državo, ker se bo spoprijel z odgovorom vseh.¹⁶

Ruska razlaga strateškega odvracanja govori, da gre za

[...] koordiniran sistem vojaških in nevojaških (političnih, diplomatskih, pravnih, ekonomskih, ideoloških, znanstveno-tehničnih in drugih) ukrepov, ki se izvajajo zaporedno ali istočasno [...] da bi odvrnil vojaško dejavnost, ki obsega škodo strateškega obsega [...] Strateško odvracanje je usmerjeno v vzpostavitev vojaško-politične situacije[...] da bi vplivalo na nasprotnika znotraj predhodno določenega okvira ali za deeskalacijo vojaškega konflikta [...] Cilji, na katere vpliva strateško odvracanje, so lahko vojaško-politično vodstvo in prebivalci potencialno nasprotne države (ali koalicije držav).¹⁷

Prof. dr. Žabkar razlaga, da koncept odvracanja » *vključuje psihološko komponento prepričevanja oziroma (i)racionalno obnašanje tako tistega, ki izvaja dejavnosti strateškega odvracanja, kot tistega, ki je njegov cilj.*«¹⁸ Poudarja, da

[...] imata pri teoriji odvracanja zelo pomembno vlogo grožnja z vojaškimi (proti)ukrepi ter strah kot psihološka komponenta, ki jo ta gro-

14 Amir Lupovici, »Cyber Warfare and Deterrence: Trends and Challenges in Research,« *Military and Strategic Affairs* 3, št. 3 (2011): 70–71.

15 Darija Brinc et al., *Angleško-slovenski vojaški terminološki slovar* (Ljubljana: PDRIU, 2006), 91.

16 »The North Atlantic Treaty,« 5. člen, North Atlantic Treaty Organization, pridobljeno 29. 1. 2026, <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/1949/04/04/the-north-atlantic-treaty>.

17 Kristin Ven Bruusgaard, »Russian Strategic Deterrence,« *Survival* 58, št. 4 (2016): 10–11.

18 Anton Žabkar, *Marsova dediščina: temelji vojaških ved*, 2. knjiga (Ljubljana: FDV, 2003), 318.

žnja povzroča; da bi grožnja lahko povzročila strah, mora biti čim bolj prepričljiva. Prepričljivost se ne doseže le z izjavami državnih vodstev, temveč predvsem z vojaško napadno ali obrambno močjo, ki jo zato vsaka država v miru, še bolj pa v krizah javno razkazuje. Vsaka država, ki ima oborožene sile, že s samim razvojem teh sil in razkazovanjem njihove pripravljenosti za bojno delovanje sili druge države, ki bi imele načrte, da proti njej uporabijo silo, da v posledice posega vračunajo tudi vojaške izgube in stroške vojaškega posega, prav tako pa tudi možne poraze, izgubo časa in druga tveganja.¹⁹

Uspešnost odvracanja je neposredno povezana z naravo človeka, ki usmerja njegovo dojemanje nekih okoliščin in sprejemanje odločitev. Nekateri izražajo pomisleke o logiki odvracanja, saj naj bi bili politiki nenavadno optimistični in prepričani o svoji sposobnosti, da lahko kontrolirajo dogodke, ter verjamejo, da se bo negotovost obrnila v njihov prid. Zato raje prepoznavajo koristi kot izgube, zlasti ko gre za diktatorje.²⁰ Glede človeške narave ni mogoče veliko storiti, lahko pa se poskuša razumeti, kaj za nekega voditelja pomenita največja vrednost in največji strah zaradi izgube, kar omogoča prilagajanje strategije.²¹ Baylis, Wirtz in Gray poudarjajo posebnosti različnih političnih kultur, ki vplivajo na človeško vedenje, ter da ni zagotovila, da se bodo voditelji držav odzivali skladno z nacionalnimi interesi, ker imajo morda drugačen pogled na hierarhijo vrednot in posledično tudi na to, kaj je izguba, strah ali veliko tveganje.²² Zato je treba pri presoji uspešnosti odvracanja vedno upoštevati osebnosti politikov na čelu držav, ki jih odvracamo od agresije. Tistih voditeljev, ki se odločajo nerazumsko, ni moč uspešno odvracati od njihovih namer.

Za uspešno odvracanje je med drugim pomembno, da se (1) vse dejavnosti odvracanja gospodarno usmerjajo z enega mesta k uresničitvi cilja, (2) so določene zmogljivosti vedno v pripravljenosti za takojšnje delovanje in (3) nasprotnik prepozna in upošteva učinkovitost zmogljivosti ter je prepričan o pripravljenosti za učinkovit odgovor.²³ Če pride do agresije, ne pomeni, da je bila strategija odvracanja neuspešna,

19 Ibid., 78–79.

20 Andrew F. Krepinevich, »The Eroding Balance of Terror: The Decline of Deterrence,« *Foreign Affairs* 98, št. 1 (2018): 5–6.

21 Ibid., 7–8

22 John Baylis, James J. Wirtz in Colin S. Gray, *Strategy In the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies* (Oxford: University Press, 2010), 213–14.

23 Žabkar, *Marsova dediščina*, 320–21.

temveč se njeno uresničevanje nadaljuje, da se prepreči eskalacija spopada in doseže njegova prekinitve ali konec konflikta v okoliščinah, ki so ugodne za branilca.²⁴

*Odvračanje kot sestavina vojaške strategije
osamosvojitve Slovenije*

Slovenski strategji so imeli izkušnje z uresničevanjem koncepta odvrčanja, ki je bil vgrajen v obrambno strategijo Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ). Teritorialna obramba Socialistične republike Slovenije (TO) je bila, poleg Jugoslovanske ljudske armade (JLA), sestavni del jugoslovanskih oboroženih sil, ki so to strategijo uresničevale. Strategija splošne ljudske obrambe je bila namenjena »*obrambi svobode, neodvisnosti in družbene ureditve*« SFRJ in je »*združevala vojaško, politično, ekonomsko in diplomatsko strategijo*«. ²⁵ Jedro strategije je bil koncept splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, ki je mobiliziral vse potencialne družbe, pri čemer je imel izrazito ideološko podlago, saj je bil »*integralna funkcija družbenopolitičnega sistema*« ter »*sestavni del samoupravnih pravic, odgovornosti in obveznosti delovnih ljudi in državljanov*«. ²⁶ Lahko bi jo imenovali strategija totalne obrambe, saj je njeno udejanjanje v praksi zajemalo vse potencialne družbe – praktično vsakega državljana (oborožene sile, milica, civilna zaščita, narodna zaščita, gospodarske družbe, finančne ustanove, pravosodje, lokalne skupnosti, politične organizacije, izobraževalne ustanove idr.). Glede na dejstvo, da Jugoslavija ni bila nikoli napadena, bi lahko trdili, da je koncept totalne obrambe dajal dovolj jasno sporočilo in odvrnil potencialne agresorje. Vendar bi bilo treba za takšno trditev prej dokazati obstoj načrtov o napadu nanjo.

Ker se je koncept splošnega ljudskega odpora oziroma totalne obrambe utrjeval tudi v tedanji Socialistični Republiki Sloveniji (SRS), ima določene zasluge za uspešno organizirano zaščito osamosvojitvenega procesa in obrambo Slovenije leta 1991, pri čemer je predstavljal podlago, na kateri so slovenski strategji razvili strategijo za spoprijemanje z grožnjami

²⁴ Bruusgaard, »Russian Strategic Deterrence,« 17–19.

²⁵ Nikola Ljubičić, *Opšte narodna odbrana: strategija mira* (Beograd: Vojno izdavački zavod, 1981), 91–92.

²⁶ Ibid., 105.

osamosvojitve Slovenije. »Pomeni, da je slovenski vojaški strateški koncept načeloma lahko sledil naučenemu konceptu in je izkoristil njegove prednosti za zaščito slovenskih interesov z nekaj prilagoditvami.«²⁷

Brigadir Švajncer trdi, da je slovenska strategija »dejansko uresničila bistvene prvine dolga leta razglaševanega splošnega ljudskega odpora.«²⁸ Generalmajor Alojz Šteiner se pridružuje trditvi o povezanosti strategije iz leta 1991 s strategijo SFRJ, ko navaja:

Rešitve in načrti so bili sicer narejeni za obrambo neke druge (skupne) države, vendar usklajeni in povezani ter v pripravah in na vajah preverjeni. Če teh izkušenj iz skupnega delovanja in povezav ter nenazadnje doktrinarnih korenin o totalni obrambi in množični soudeležbi vseh ne bi bilo, bi bil izhod osamosvojitve in osamosvojitvene vojne pred 30 leti drugačen, če bi sploh lahko govorili o uspehu.²⁹

Tedanji sekretar za obrambo Janez Janša poudarja, da je šlo za prilagojen obrambni koncept nekdanje skupne države in da ne gre poenostavljati sklepov, da je bil slovenski enak, ker »so bili nekateri elementi uporabljeni, ne pa tudi koncept kot tak«³⁰, ter pojasnjuje, da je med drugim temeljil na preučevanju nekaterih zgodovinskih primerov, zlasti na finskih izkušnjah ob agresiji Sovjetske zveze v letu 1939.³¹ Vzpostavitev Manevrske strukture narodne zaščite (MSNZ), preoblikovanje Teritorialne obrambe in njeno novo poslanstvo, vzpostavitev nacionalne linije vodenja in poveljevanja z vojaško komponento slovenskih obrambnih sil ter vzpostavitev koordinacijskih skupin na državni in regionalni ravni za usmerjanje in vodenje obrambnih naporov so bili najvidnejši koraki nadgradnje prejšnje »totalne« strategije, vključujoč ideološko »očiščenje« nacionalnovarnostnega sistema Slovenije. Poenostavljeno bi lahko rekli, da je šlo za nadgrajeno strategijo splošnega odpora 2.0.

27 Furlan, *Vojaška strategija osamosvojitve Slovenije*, 67.

28 Janez Švajncer, *Obranili domovino: teritorialna obramba Republike Slovenije v vojni za svobodno in samostojno Slovenijo 1991* (Ljubljana: Viharnik, 1993), 241.

29 Alojz Šteiner, »15 točk za boljše razumevanje knjige,« v: *Vezisti in zveze ob 30-letnici Republike Slovenije*, ur. Alojz Šteiner (Ljubljana: Defensor, 2021), 847.

30 Janez Janša, »Vojaške priprave na slovensko osamosvojitve,« v: *Slovenska osamosvojitve 1991: pričevanja in analize*, ur. Jurij Perovšek et al. (Ljubljana: DZ RS, 2002), 149.

31 Janez Janša, *Premiki: nastajanje in obramba slovenske države 1988–1992* (Ljubljana: Mladinska knjiga, 1992), 118.

Koncept odvrčanja je bil vgrajen v slovensko vojaško strategijo v času osamosvojitve. Izhajal je iz načela odvrčanja na podlagi onemogočanja, saj je bilo jasno, da slovenska vojaška moč ne more odvrčati po načelu kaznovanja oziroma predstavljati verodostojne grožnje, ki lahko povzroči agresorju veliko škodo. Potrebno je bilo udejanjati ukrepe, ki so pošiljali sporočilo, da ima Slovenija dovolj močne obrambne zmogljivosti in odločno politično voljo, podprto s plebiscitno odločitvijo, da jih bo tudi uporabila; tj. zmogljivosti, ki bodo preprečile, da bi napadalec dosegel svoje cilje oziroma bo onemogočen v svoji nameri. Šlo je za strategijo onemogočanja. Med strateškimi vojaškimi cilji sta bila dva neposredno povezana z odvrčanjem: (1) odvrniti od vojaškega posredovanja in (2) onemogočiti agresorja v njegovi nameri.

Strateški vojaški cilj: odvrniti od vojaškega posredovanja

Odvračalna drža je bila ena od značilnosti vojaške strategije Slovenije. Pomeni, da je nameravala ustvariti okoliščine, ki bi prepričale nasprotno stran, da z uporabo sile ni mogoče preprečiti osamosvojitve oziroma da uporaba oboroženih sil ne bo prinesla uspeha v vojskovanju s Slovenijo. Udejanjanje koncepta odvrčanja v praksi je obsegalo vojaške in nevojaške ukrepe in aktivnosti ter je sledilo teoriji konvencionalnega odvrčanja. V ta sklop sodijo prikaz moči in pripravljenosti obrambnih sil, mobilizacija in usposabljanje TO ter vojaške vaje. V ta namen sta npr. organizirana postroj pripadnikov 30. razvojne skupine³² (pozneje specialne brigade MORiS) 17. decembra 1990 v Kočevski Reki³³ in izvedba taktične vaje PREMIK, v kateri je bila izvedena premestitev bataljona TO s severne Primorske na Dolenjsko.³⁴

V ukrepe odvrčanja sodijo politične usmeritve, da bodo do razglasitve samostojnosti aktivnosti potekale v okviru pravnega reda SFRJ in SRS, saj je bilo treba *»skrajno paziti, da ne bi s kršitvijo obstoječega pravnega reda dali zveznim organom, predvsem jugoslovanski armadi, povoda za oboroženo posredovanje proti Sloveniji.«*³⁵ Izogibati se je bilo treba dejanjem, ki bi lahko bila razumljena kot kršenje tedanje ustavne ureditve. V primeru

32 Albin Mikulič, *Uporniki z razlogom* (Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, 2005), 131.

33 Janša meni, da je ta predstavitev sporočala: *»V redu! Tukaj smo! Lahko pridete!«* Glejte: Janša, *Premiki*, 136.

34 Ibid., 80.

35 France Bučar, *Rojstvo države* (Radovljica: Didakta, 2007), 311.

oblikovanja MSNZ je npr. šlo za uporabo takratne zakonodaje za drug namen. Janša pravi, da je bila to »formula za vmesni čas«, ko Slovenija ni želela armade »'izzivati' z organizacijo lastne obrambne moči«. ³⁶ V tem okviru lahko obravnavamo tudi kompromisno odločitev, da je od 28. septembra 1990 uporaba TO v času miru in izrednih razmerah v slovenskih rokah, pri napadu na Jugoslavijo pa je slovenska TO še vedno del skupnih oboroženih sil SFRJ. ³⁷ Morda najbolj tvegano takratno dejanje za izzivanje vojaškega posredovanja je bila vzpostavitev novega Republiškega štaba Teritorialne obrambe (RŠTO) in vzpostavitev poveljevanja nad TO, ki ni več vključevalo zveznega predsedstva. ³⁸ Tako je bila slovenska TO *de facto* prva institucija, ki se je odcepila od SFRJ.

Nasprotna stran je lahko prepoznavala napore za krepitev vojaške komponente oziroma obrambne moči Slovenije. Povečana pripravljenost TO je sporočala, da se Slovenija pripravlja na morebitno vojaško posredovanje. Usposabljanje in vaje, reorganizacija TO, zavrnitev ukaza o premestitvi selitve orožja v skladišča JLA, vzpostavitev učnih centrov, mobilizacija in drugi ukrepi so sporočali, da se Slovenija ne namerava predati brez boja. Pri tem je treba izpostaviti, da je MSNZ v letu 1990 predstavljala hrbtnico vojaške moči Slovenije, vendar njena vloga ni bila odvrčanje. Slovenske oblasti so jo skrbno skrivale, da bi lahko zagotovile realne zasilno oborožene in delujoče sile v primeru potreb nacionalne varnosti. ³⁹

Dogodki junija in julija 1991 so pokazali, da cilj odvrčanja ni bil dosežen. JLA je posredovala s silo in Slovenija se je znašla v vojni, ki ji je bila vsiljena. Ali je bilo v tedanjih okoliščinah sploh možno odvrniti JLA od posredovanja? Analiza tedanjih dogodkov in izjav političnih in vojaških vodij na nasprotni strani omogoča sklep, da odvrčanje ni imelo realnih možnosti uspeha. Zapisi o slovenskih obrambnih pripravah in obrambni načrti govorijo, da se slovenski strategji niso zanašali na ukrepe odvrčanja.

36 Janša, *Premiki*, 51–52.

37 Ibid., 73.

38 »S sprejetjem svežnja ustavnih amandmajev, s katerimi je Skupščina RS 27. in 28. septembra 1990 odpravila veljavnost zveznih dokumentov, ki so bili v nasprotju z republiško ustavo, med drugimi tudi, da sta služenje vojaškega roka in slovenska TO v izključni pristojnosti republike, so bili izpolnjeni tudi formalnopravni pogoji za ponovni prevzem poveljevanja nad celotno TO RS.« Glejte: Tomaž Kladnik, »Nastajanje slovenskih oboroženih sil,« *Dileme: razprave o vprašanjih sodobne slovenske zgodovine* 5, št. 1 (2021): 173; DOI: <https://doi.org/10.55692/d.18564.21.6>.

39 Damijan Guštin, »Vojaško politično dogajanje v jugoslovanski krizi in osamosvojitvi Slovenije,« v: *Slovenska osamosvojitve 1991: pričevanja in analize*, ur. Jurij Perovšek et al. (Ljubljana: DZ RS, 2002), 200.

Morda je bilo upanje o izognitvi oboroženega spopada prisotno med posameznimi akterji v političnih in obrambno-varnostnih krogih, vendar to ni vplivalo na zavzetnost obrambnih priprav v obrambnih in varnostnih strukturah.⁴⁰

Cilja odvracanja ni bilo možno doseči, ker odvracalni ukrepi in aktivnosti niso prepričali niti nasprotne oblasti (zvezne in srbske) niti srbskega naroda, da odstopi od podpore uporabe JLA za preprečitev osamosvojitve Slovenije. Agresor pred začetki spopadov ni ocenjeval, da ne bo mogel uresničiti svoje namere. Ni prepoznal moči slovenskih obrambnih zmogljivosti kot realno (verodostojno) grožnjo in torej ni sprejel sporočila, ki so ga pošiljali slovenski odvracalni ukrepi. Potrdila se je teorija o človeškem dejavniku kot največji težavi odvracanja. Vedenje in izjave generalov JLA nam dajejo vpogled v njihovo »stanje duha« in dejstvo, da niso izvedli kakovostne presoje slovenske obrambne moči.

O zaverovanosti JLA in podcenjevanju slovenske volje in moči npr. govori izjava enega od generalov JLA, ki naj bi ameriškemu zunanjemu ministru Jamesu Bakerju dejal, da bo v Sloveniji izvedena kratka vojaška operacija »Puščavski vihar v malem«.⁴¹ General JLA Konrad Kolšek, ki je poveljeval 5. vojaškemu območju, je zapisal, da bo JLA »presodila, katere ukrepe je treba sprejeti, ker je predsedstvo z večino glasov zavrnilo njena priporočila, katerih cilj je bilo preprečevanje mednacionalnih spopadov in državljanske vojne«⁴², ter da »vojaški vrh in štab vrhovne komande že dolgo nista bila zadovoljna z delom predsedstva SFRJ v vlogi vrhovne komande, saj so številna vprašanja o katerih smo že govorili, ostajala nerešena ali rešena samo na pol«.⁴³ Načelnik Generalštaba JLA generalpolkovnik Blagoje Adžić ni tajil namere po uporabi sile: »Slovenijo bomo prisilili naj izvrši sklepe predsedstva in Zveznega izvršnega sveta. Če tega ne bo storila, bomo prisilil Predsedstvo SFRJ naj ukrepa. V nasprotnem primeru bomo neodvisno od predsedstva udarili z vso silo, brez čakanja in brez popuščanja«.⁴⁴

Strateško presojo v JLA so zamegljevala čustva in predsodki (zamere, užaljenost, nespoštovanje civilnega nadzora, podcenjevanje nasprotnika),

40 V odvracanje so morda verjeli predstavniki političnih strank, ki so se zavzemale za demilitarizacijo Slovenije in zamik samostojnosti ter neodvisnosti v negotovo prihodnost, upajoč, da se jim ne bo zgodilo nič hudega.

41 Janša, *Premiki*, 98.

42 Konrad Kolšek, *Spomini na začetek oboroženega spopada v Jugoslaviji 1991* (Mari-bor: Založba obzorja, 2001), 103.

43 Ibid., 96.

44 Ibid., 250.

nekritična samozavest in občutek »zgodovinskosti« njene vloge kot (samooklicanega) rešitelja razpadanja SFRJ oziroma zaščitnika zgodovinskih pridobitev in socialističnih vrednot. V okoliščinah, ko nasprotnik ne izvede preudarne presoje strateškega okolja in so lahko njegove odločitve iracionalne, odvrčanje od agresije ni moglo biti uspešno.

Strateški vojaški cilj: onemogočiti agresorja

Koncept onemogočanja je bila prevladujoča značilnost vojaške strategije osamosvojitve. Za slovenske stratege je pomenilo oceno, da bo, če začetni koncept odvrčanja ne bo uspel in bo prišlo do vojaškega posredovanja, udejanjanje koncepta onemogočanja vodilo do uspeha v spopadu in posledično do odvrnitve nadaljevanja agresije, kar se je v praksi tudi potrdilo.⁴⁵ Čeprav je uresničevanje koncepta onemogočanja najbolj vidno v času vojne za Slovenijo, se je udejanjal že leto prej, ob samem začetku oblikovanja vojaške strategije, ko je bilo treba zaščititi osamosvojitveni proces. Eden izmed najbolj vidnih rezultatov je npr. odklonitev ukaza o premiku oborožitve TO v skladišče JLA in s tem onemogočanje namere JLA, da bi se zmanjšala bojna moč slovenskih oboroženih sil. Namera je bila najprej uradno preprečena z navodilom sekretarja za obrambo Janše,⁴⁶ kasneje tudi s sklepom Predsedstva Republike Slovenije.⁴⁷

Koncept onemogočanja je prepoznan že v direktivi načelnika MSNZ, stotnika, kasneje polkovnika, Antona Krkoviča iz leta 1990, ki med glavnimi nalogami MSNZ omenja (1) zavarovanje republiških organov, družbeno političnih organov in vitalnih družbeno političnih in gospodarskih objektov, (2) oviranje uporabe komunikacij, (3) preprečitev zavzemanja občinskih središč in (4) napade na manjše enote, (5) preprečitev nemotenega razvoja in delovanja zasedbenih sil na celotnem območju Slovenije, (6) oviranje prodora interventnih sil iz globine, (7) preprečitev vzpostavitve

45 Glede na to, da se vojaška strategija uresničuje na taktični ravni, tj. v spopadih in bitkah, pomeni, da (po navadi) zmaga na tej ravni prinese končen uspeh. Za nasprotnika pomeni: če je taktična raven onemogočena, so vojaški strateški cilji neuresničljivi. Kadar pade taktična raven, je operativna raven brez moči, saj razpolaga z neuresničljivimi načrti. Zato so lahko slovenski stratezi ugotovili vpliv taktičnih spopadov na končni rezultat in spremembo političnih in vojaških odločitev v Beogradu.

46 Mikulič, *Uporniki z razlogom*, 21.

47 Janša, *Premiki*, 48.

zasedbene oblasti, (8) diverzantske akcije, (9) odpiranje mednarodnih mejnih prehodov, (10) nemoteno uporabo letališč in železniških postaj, (11) protidesantni boj, (12) preprečitev blokade Ljubljane in (13) oviranje delovanja na morju ter preprečitev popolne kontrole obale.⁴⁸

V času vojne je onemogočanje agresorja potekalo na podlagi ukazov načelnika RŠTO, polkovnika Janeza Slaparja, ki je med drugim odredil varovanje objektov, meje in komunikacij ter onemogočanje manevra enotam JLA.⁴⁹ V podrejenih poveljstvih so povzeli te naloge, kot npr. v TO Dolenjske pokrajine, kjer je poveljnik major Albin Gutman ukazal zaustavitev kolone oklepnih vozil, ki je hotela prodreti proti Ljubljani, ter kolone na relaciji Bregana–Čatež, onemogočanje uporabe letališča Cerklje, blokiranje vojašnic in v skladu z možnostmi zavzemanje objektov JLA.⁵⁰

Bojno delovanje (obrambno in napadno) je bilo odločilen način uresničitve vojaške strategije. Odvračalna drža branilca je v začetku spopada narekovala, da se izvajajo samo obrambna delovanja in se odgovarja na nasprotnikov ogenj. To je prineslo kar nekaj dilem in omahovanja v enotah TO in milice na bojnih položajih, kar je razrešil ukaz Republiške koordinacijske skupine na drugi dan spopadov, da se izvedejo *»ofenzivne akcije proti okupatorskim enotam in objektom.«*⁵¹ To odločitev lahko razumemo kot odločilen korak na poti uresničitve koncepta onemogočanja oziroma kot strateško pobudo. Po besedah tedanjega sekretarja za obrambo je šlo za *»odraz pravilnega in pravočasnega spoznanja mejne situacije. To je v večini velikih bitk ali vojn tisti čas, ko je od pravilnega in pravočasnega razumevanje trenutka ter posledično od pravih odločitev poveljujočih odvisno, kam se bo nagnila tehnika.«*⁵²

Že kmalu po začetku spopadov je lahko načelnik RŠTO ugotovil, da so z manevrom ognja in premika enote TO v sodelovanju z organi za notranje zadeve, milico in civilno obrambo uspešno izvedle obrambo cestnih blokad in predvsem s protioklepnim in protipehotnim delovanjem uspele upočasniti in zaustaviti prodor agresorjevih sil, objekti JLA so bili blokirani, enote agresorja postopno niso bile več sposobne izvajati bojnih delovanj, njihovo številčno stanje se je zmanjšalo za približno 40 odstotkov.⁵³ TO in

48 Mikulič, *Uporniki z razlogom*, 46–49.

49 Švajncar, *Obranili domovino*, 29.

50 Ibid., 36.

51 Janša, *Premiki*, 174.

52 Janez Janša in Aleš Hojs, *Vojna za Slovenijo: priprave na obrambo Slovenije, bojna poročila in analize* (Ljubljana: Nova obzorja, 2014), 20.

53 Janez Slapar, »Izkušnje razvoja Teritorialne obrambe in priprave na osamosvojitve ter vojna za samostojno Slovenijo,« *Vojstvo*, št. 5 (1999): 76.

milica sta uporabljali taktiko, »ki je prispevala k večanju kumulativnih sil. S svojimi taktičnimi in operativnimi postopki sta kmalu prevladali nad JLA tako na taktični kot operativni ravni.«⁵⁴

Deseti dan vojne je bilo jasno, da so sile JLA v Sloveniji poražene. Cilj onemogočanja je bil v celoti dosežen. Agresor, razen v prvih dneh vojne, dejansko ni dosegel nobenega cilja. V vojašnicah je bil blokiran, izgubil je kontrolo nad državno mejo, na komunikacijah je bil zaustavljen in prisiljen v umik ter včasih tudi v to, da zapusti Slovenijo. Enote JLA so razpadale, postale bojno neučinkovite, bojna morala je bila na tleh. »Zavarovanje ukrepov osamosvajanja s stvarno silo je uspelo.«⁵⁵ Onemogočanje je bilo uresničeno s pomočjo (1) oviranja oziroma preprečevanja manevra, (2) blokade, (3) obveščevalno-izvidniške dejavnosti, (4) elektronskega bojevanja, (5) obrambnega bojnega delovanja s prehodom v napad in (6) preprečitve uvajanja rezerv iz drugih republik Jugoslavije.

Uspešnega onemogočanja JLA in s tem uspešne uresničitve vojaške strategije ne bi bilo brez prizadevanj gospodarskih družb, javnih in zasebnih podjetij in institucij, zdravstvenih ustanov, nevladnih organizacij, državljanov prostovoljcev, ki so se vključili v obrambne dejavnosti, in drugih, ki so na različne načine podpirali ali omogočili delovanje oboroženih sil – TO in milice. Vojaška zmaga v taktičnih spopadih na nižji taktični ravni je bila ključna za ugoden konec, saj se je pokazalo, da nasprotnik ni mogel razviti večjih vojaških formacij, če jih je sploh nameraval. Za tak spopad so bile enote TO in milice pripravljene.

V celoti je bila JLA v Sloveniji onemogočena v svoji nameri, kar se je uradno potrdilo najprej z Brionsko deklaracijo o prekinitvi spopadov in pozneje z odločitvijo predsedstva SFRJ o umiku JLA iz Slovenije. Pomeni, da slovenska vojaška strategija sicer ni odvrnila od vojaškega posredovanja za zaustavitev procesa osamosvojitve, je pa odvrnila od nadaljevanja vojne in omogočila uspešno obrambo nove samostojne države. Strateški koncept odvrčanja z onemogočanjem se je uspešno dokazal v praksi. Bojno delovanje in taktični uspehi (zmage) slovenskih oboroženih sil so prisilili nasprotnike (JLA, jugoslovanske in predvsem srbske oblasti) v ponovno presojo strateških okoliščin, kar je vodilo v sklep, da v Sloveniji s silo ni moč spremeniti poteka dogodkov. K takšnemu sklepu je vsekakor prispevala tudi spremenjena volja Srbov, ki so na podlagi poraza JLA in žrtev med naborniki odrekli podporo srbski in jugoslovanski politiki

54 Karel Nanut, »Osamosvojitvena vojna na Slovenskem v letu 1991,« *Vojaška zgodovina* 2/01, št. 4 (2001): 37.

55 Janša, *Premiki*, 213.

za nadaljevanje vojne v Sloveniji.⁵⁶ Lahko bi rekli, da je bil prvotni cilj odvrčanja od agresije dejansko dosežen z desetdnevnim zamikom, ko je bilo treba dokazati vojaško učinkovitost in dati možnost za ponovno, tokrat bolj preudarno (manj čustveno in z manj predsodki) strateško presojo napadalca o možnostih, da uspe v svoji nameri.

Zaključek

Ugotovili smo, da je bilo odvrčanje od vojaškega posredovanja v Sloveniji sprva neuspešno, vendar se je pozneje uresničilo skozi potek vojne in je pripeljalo do parafiranja Brionske deklaracije ter odločitve o umiku JLA iz Slovenije. Strategija onemogočanja je agresorja prisilila, da je spremenil svoje delovanje oziroma načrte, mu odvzela svobodo delovanja, ga skoraj v celoti porazila, in ga prepričala, da v nadaljevanju ne more doseči svojih ciljev ter da kakršnokoli vztrajanje za nadaljevanje vojne ni v njegovem interesu. Glede na potek dogodkov lahko ugotovimo, da je slovenska strategija od nadaljevanja konflikta najprej odvrnila srbski narod, nato jugoslovanske in srbske oblasti ter nazadnje JLA.

V praksi pomeni, da je manjša in vojaško šibkejša država »z odlogom« uspešno udejanjila koncept odvrčanja večje države, ko je lahko dokazala svojo obrambno moč in sposobnost onemogočanja. Pomeni, da je nasprotnik šele na podlagi dejstev oziroma rezultatov na bojišču doumel sporočilo, ki ga pred spopadom ni zaznal ali ga je ignoriral. Sporočilo, ki je napovedovalo, da bodo organiziranost obrambe, usposobljenost TO in milice, vključenost vseh zmogljivosti družbe, odločenost in visoka morala branilca, geografske značilnosti in (skoraj) enotna politična volja vzpostavile učinkovito obrambo nove države in onemogočile vse poskuse napadalca, da bi spremenil tok zgodovine.

Kaj torej slovenska izkušnja pomeni za sodobne strategije odvrčanja v manjših državah? Predvsem zavedanje, kako velik izziv je prepričati nekoga, ki ima prevladujočo vojaško moč, da odstopi od svojih namer. Glede na naravo človeka (politika) je majhna verjetnost, da bi majhne države oblikovale dovolj verodostojno sporočilo, ki bi spremenilo voljo možnega agresorja. Zato je v mnogih državah zaslediti koncept totalne obrambe. Uveljavlja se skozi različne oblike vojaškega in nevojaškega delovanja, ki

⁵⁶ Ko je o položaju, v katerem se je znašla JLA v Sloveniji, vojaški vrh presodil, da je to najboljša rešitev, »so na to pristali tudi Srbi«, kar je potrdilo predsedstvo SFRJ 18. julija 1991 z odločitvijo, da se JLA v treh mesecih umakne iz Slovenije. Ibid., 256.

želijo sporočiti, da se bo moral agresor (1) spoprijeti z obrambno močjo, ki je mnogo večja od vojaške moči, (2) bo naletel na odpor celotne družbe (3) ter da bo na nasprotni strani učinkovit sistem obrambe, ki bo vključeval vse nacionalne vire in skoraj vsakega državljana (4) in neomajna volja branilca, da zaščiti življenjsko pomembne nacionalne interese. Če so države sposobne oblikovati podoben sistem obrambe in poslati verodostojno sporočilo, imajo nekaj možnosti, da bo nasprotna stran doumela zahtevnost vojaškega posredovanja. V nasprotnem primeru omenjanje koncepta odvrčanja v nacionalnih strategijah nima smisla, saj je le neuresničljiva želja.

Države Nata se po navadi sklicujejo na pripravljenost in odvrčalno držo zavezništva kot sestavino njihove strategije odvrčanja. Verjetnost, da bo ta delovala, je veliko večja, dokler zavezništvo pošilja dovolj verodostojna sporočila o vzajemni pomoči pri spoprijemanju z napadalcem, kateremu lahko povzroči veliko škodo (odvrčanje po načelu kaznovanja). Vendar to deluje le do dne, ko lahko država ugotovi, da njene interese ali celo ozemeljsko celovitost ogroža zaveznik.

Strategija odvrčanja za obrambo majhnih držav ni uporabna, ker ima zelo majhno verjetnost uspeha. Slovenske izkušnje iz vojne za Slovenijo leta 1991 dokazujejo, da je uporabnejša strategija onemogočanja. Ta sicer ne more preprečiti napada, lahko pa ustvari okoliščine, ki bodo agresorja odvrnile od nadaljevanja oboroženega konflikta ali vojne. Vendar le, če je branilec sposoben že v začetni fazi prikazati učinkovit sistem (totalne) obrambe, ki skozi taktične zmage spreminja stanje na bojiščih v njegovo korist, prisili napadalca v spremembo načrtov in mu odvzame svobodo delovanja. Verjetnost, da spopad preraste v izčrpavajoče in dolgotrajnejše vojskovanje, še vedno obstaja, vendar ima branilec vsaj nekaj več možnosti uspeha. Še posebej, če so njegovi interesi in strateški cilji višje jakosti (usodnejši) od napadalčevih. Tako je bilo v primeru vojne za Slovenijo, kjer so obrambne sile bile boj za samostojno lastno državo in boljšo prihodnost, agresorjeve pa so poskušale rešiti nekaj, kar je že razpadalo in so zasledovale cilje, s katerimi se ni mogla poistovetiti večina pripadnikov JLA in njihovih družin. S strategijo onemogočanja je Slovenija zmagala v spopadu interesov in volj.

FINANCIRANJE

Članek je nastal v okviru projekta *Prihodnji izzivi sodobnih oboroženih sil*, ki ga financira Fakulteta za državne in evropske študije na Novi univerzi.

IZJAVA O DOSTOPU DO RAZISKOVALNIH PODATKOV

Članek temelji na arhivskih virih in literaturi, navedenih v seznamu virov in literature.

*Viri in literatura**Spletni viri*

»Austrian Security Strategy 2024.« Federal Ministry European and International Affairs Republic of Austria. Pridobljeno 29. 1. 2026. https://www.bmeia.gv.at/fileadmin/user_upload/Zentrale/Aussenpolitik/Austrian_Security_Strategy.pdf?1739374040.

»National Security Concept of Estonia 2023.« Republic of Estonia Government. Pridobljeno 29. 1. 2026. https://kaitseministeerium.ee/sites/default/files/documents/2026-04/eesti_julgeolekupoliitika_alused_eng_22.02.2023.pdf.

Krepinevich, Andrew. »The Eroding Balance of Terror: The Decline of Deterrence.« *Foreign Affairs* 98, št. 1 (2018): 5–8. Pridobljeno 30. 1. 2026. <https://www.foreignaffairs.com/eroding-balance-terror>.

Plevnik, Miha in Pavel Vuk. »Navigating the Uncertainty of the Modern Environment: Multi-Domain Operations for the Defence of Small States.« *European Security* 35, št. 2 (2025): 324–351. Pridobljeno 20. 4. 2026. <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/09662839.2025.2540955?needAccess=true>.

Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije 2019. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, 2020. Pridobljeno 29. 1. 2026. <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Dokumenti/ReSNV2.pdf>.

»The North Atlantic Treaty.« North Atlantic Treaty Organization. Pridobljeno 29. 1. 2026. <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/1949/04/04/the-north-atlantic-treaty>.

U.S. National Defence Strategy 2026. Washington: Secretary of War, 2026. Pridobljeno 29. 1. 2026. <https://media.defense.gov/2026/Jan/23/2003864773/-1/-1/0/2026-NATIONAL-DEFENSE-STRATEGY.PDF>.

Vojaška strategija Republike Slovenije 2024. Ljubljana: Vlada Republike Slovenije, 2024. Pridobljeno 29. 1. 2026. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Dokumenti/VS_10n_sprejeta_24_4_2024.pdf.

Literatura

Bartholomees, Boon J. U. S. Army War College *Guide to National Security Issues*. Vol. I. Carlisle, PA: U. S. Army War College, 2012.

Baylis, John, James J. Wirtz in Colin S. Gray, *Strategy In the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies*. Oxford: University Press, 2010.

Brinc, Darija, Tamara Derman Zadavec, Branimir Furlan in Tadeja Hafner. *Angleško-slovenski vojaški terminološki slovar*. Ljubljana: PDRIU, 2006.

Bučar, France. *Rojstvo države*. Radovljica: Didakta, 2007.

Furlan, Branimir. *Vojaška strategija osamosvojitve Slovenije*. Ljubljana: Defensor, 2023.

Guštin, Damijan. »Vojaško politično dogajanje v jugoslovanski krizi in osamosvojitvi Slovenije.« V: *Slovenska osamosvojitve 1991: pričevanja in analize*, ur. Jurij Perovšek et al., 19–214. Ljubljana: DZ RS, 2002.

Janša, Janez in Aleš Hojs. *Vojna za Slovenijo: priprave na obrambo Slovenije, bojna poročila in analize*. Ljubljana: Nova obzorja, 2014.

Janša, Janez. »Vojaške priprave na slovensko osamosvojitve.« V: *Slovenska osamosvojitve 1991: pričevanja in analize*, ur. Jurij Perovšek et al., 145–152. Ljubljana: DZ RS, 2002.

Janša, Janez. *Premiki: nastajanje in obramba slovenske države 1988–1992*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1992.

Kladnik, Tomaž. »Nastajanje slovenskih oboroženih sil.« *Dileme: razprave o vprašanjih sodobne slovenske zgodovine* 5, št. 1 (2021): 163–184, DOI: <https://doi.org/10.55692/d.18564.21.6>.

Kolšek, Konrad. *Spomini na začetek oboroženega spopada v Jugoslaviji 1991*. Maribor: Založba obzorja, 2001.

Ljubičić, Nikola. *Opšte narodna odbrana: strategija mira*. Beograd: Vojno izdavački zavod, 1981.

Lupovici, Amir. »Cyber Warfare and Deterrence: Trends and Challenges in Research.« *Military and Strategic Affairs* 3, št. 3 (2011): 49–62.

Mikulič, Albin. *Uporniki z razlogom*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, 2005.

Minford, John. *Umetnost vojne*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2009.

Mueller, John. »Nuclear Weapons Don't Matter. But Nuclear Hysteria Does.« *Foreign Affairs* 97, št. 6 (2018): 1–3. Pridobljeno 29. 1. 2026. <https://www.foreignaffairs.com/articles/2018-10-15/nuclear-weapons-dont-matter>.

Nanut, Karel. »Osamosvojitvena vojna na Slovenskem v letu 1991.« *Vojaška zgodovina* 2/01, št. 4 (2001): 11–44.

Slapar, Janez. »Izkušnje razvoja Teritorialne obrambe in priprave na osamosvojitve ter vojna za samostojno Slovenijo.« *Vojstvo*, št. 5 (1999): 65–77.

Šteiner, Alojz. »15 točk za boljše razumevanje knjige.« V: *Vezisti in zvezke ob 30-letnici Republike Slovenije*, ur. Alojz Šteiner, 843–848. Ljubljana: Defensor, 2021.

Švajncer, Janez. *Obranili domovino: teritorialna obramba Republike Slovenije v vojni za svobodno in samostojno Slovenijo 1991*. Ljubljana: Viharnik, 1993.

Ven Bruusgaard, Kristin. »Russian Strategic Deterrence.« *Survival* 58, št. 4 (2016): 7–26.

Vuk, Pavel. »Definiranje konceptov na primeru vojaške strategije.« *Sodobni vojaški izzivi* 20, št. 4 (2018): 47–69.

Vuk, Pavel. »Teoretični vidiki odnosa med strategijo in obrambnim planiranjem na varnostno-obrambnem in vojaškem področju.« *Sodobni vojaški izzivi* 18, št. 1 (2016): 15–28.

Žabkar, Anton. *Marsova dediščina: temelji vojaških ved*. 2. knjiga. Ljubljana: FDV, 2003.

*Deterrence: An Illusion or a Useful
Concept for the Defence of Small States?
A Case Study of Slovenia's Independence*

Summary

The purpose of this article is to present the practical application of the concept of deterrence within the framework of a strategy that safeguarded the independence process and defended the sovereignty of the new Slovenian state. The author addresses the question of whether the concept of deterrence is useful for small states in the contemporary security environment or whether it is merely an illusion in national security and defence strategies. The basis for finding an answer is a study on military strategy during the period of independence, in which the author, among other things, demonstrates the application of the concept of deterrence during the period 1990–1991. The results of the study showed that deterrence against military intervention in Slovenia was unsuccessful; however, through the use of a strategy of denial, it was achieved with a delay during the war for Slovenia. The strategy of denial convinced the aggressor that it could not achieve its objectives and that any insistence on continuing the war was not in its interest. In practice, this meant that it was only on the basis of results on the battlefield that the aggressor grasped the message it had failed to perceive or had ignored prior to the conflict. In this regard, the war for Slovenia serves as an example of circumstances in which deterrence based on the principle of denial can operate successfully. In this context, it is important to establish an effective system of total defence. The case study of Slovenian independence demonstrates that while small states have a very low probability of deterring aggression, they do have the potential, under certain conditions, to use denial to prevent the continuation of aggression. While alliances significantly increase the probability of deterrence, this is only true until the ally becomes a threat to national interests.